

۹۰۲

دانشگاه تهران

دانشکده دامپزشکی

شماره ۶۲۱

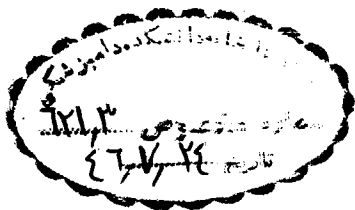
سال تحصیلی ۴۵ - ۱۳۴۴

پایان نامه

برای دریافت دکتری دامپزشکی از دانشگاه تهران

موضوع

برگشتگی شیردان در گاو و درمان آن با عمل جراحی

نگارش : محمد رضا حسن زاده کلاچایه

متولد : ۱۳۱۴ شمسوار

~~~~~

هیئت داوران

دکتر مصطفی اقصی	استاد دانشکده دامپزشکی	راهنما و رئیس هیئت داوران
دکتر کریم میربابائی	استاد دانشکده دامپزشکی	داور
دکتر محمد سنجر	استاد دانشکده دامپزشکی	داور

۹۰۲

تقدیم به :

— استاد ارجمند جناب آقای دکتر اقصی ریاست محترم
ژوری که راهنمائیشان موفقیتدین این پایان نامه
شده ام .

— استاد بزرگوارم جناب آقای دکتر میربهاشی داور محترم
ژوری که خود را مدیون تعالیم ایشان میدانم .

— استاد گرام جناب آقای دکتر سنجر داور محترم ژوری که از
محضر علمی ایشان استفاده شایانی برده ام .

— آقای دکتر ایلخانی دانشیار محترم .

— آقای دکتر حکمتی .

— دوستان و همکاران . محمود میراب زاده — پرویز صدری —
عبدالرضا جهانی — حسن مقدسیان .

تقدیم ہے :

— روان پاک پدرم .

— مادر عزیزم کہ زندگی خود را ثمرہ فداکاریہای پیدریختش
میدانم .

— برادران و خواهران گرامی کہ صحبت هایشان مایہ
دلگرمی من بودہ است .

فهرست مندرجات

~~~~~

ص ۱	فصل اول :
۳	مقدمه
۴	تاریخچه پالسدنسی
	فصل دوم :
۱۱	فیزیولوژی و امتحان معده نشخوارکنندگان
	فصل سوم :
۱۸	تغییر محل شیردان
	فصل چهارم :
۲۹	روش درمان جراحی تغییر محل شیردان
	فصل پنجم :
۴۴	مشاهدات
۵۲	نتیجه

کشوری امروز ثروتمند است که چرخ های تولیدی آن در گردش باشد . تا پس از تا مهین احتیاجات داخلی کشور مازاد آن بمالك ديگر صادر شود ولی بالمکس چنانچه مقدار تولید باندازه ای نباشد که رفع احتیاجات کشور را نماید ارز هنگفتی برای خرید مواد مورد نیاز از کشور خارج خواهد گردید . طرق بسیاری برای بالا بردن سطح اقتصاد مملکت وجود دارد که یکی از آنها اشتغال بدآمداری است . بطور کلی دآمداری و دامپروری درازد یاد ثروت کشور را بسیار مهمی را دارا بوده و وظیفه سنگین دامپزشکان در درمان دامهای بیماری و جلوگیری از مرگ و میر حیوانات کاملا واضح و مبرهن است . در نتیجه درمان دامهای بیمار و ریشه کن نمودن بیماریهای آنها کمک موثری با افزایش مقدار محصولات دامی و اقتصاد عمومی کشور میشود . بنابراین داشتن اطلاعات کافی و ورزیدگی در تشخیص بیماریهای دامی و درمان صحیح آن برای هر دامپزشک بویژه آنها نیکه عهده دار و مسئول درمان حیوانات بیمار هستند بینهایت ضروری و لازم است . زیرا تظاهرات درمانگاههای بیماریهای مختلف در دستگاه هاضمه گاهی بقدری مبهم و یاشبیه یکدیگر هستند که تنها تشخیص واقعی و درمان صحیح آنها را ورزیدگی عامل میسر میسازد . از طرفی کافی

نبودن نتایج حاصله از آزمایشات خارجی و معاینه دام بیمار و همچنین عدم توانایی عامل در توجیه نشانیهای موجوده و تفکیک کامل آنها در برخی از بیماریها اختلالات تازه شناخته شده سبب میشود که بیماری بطور صحیح و دقیق تشخیص داده نشده و درمان واقعی آن صورت نگیرد . .

موضوع پایان نامه نگارنده یکی از اختلالات نسبتا تازه دستگاه گوارش گاو

(تفسیر محل شیردان) Displacement of abomasum میباشد کوه

اطلاعات لازم را در مورد علائم و نشانیهای کسب شده راجع به تظاهرات درمانگاهی این اختلال و روش درمان جراحی آن را ارائه میدهد . موضوع این پایان نامه با موافقت استاد گرامی جناب آقای دکتر اقصی و با همکاری آقای دکتر ایلخانی دانشیار و آقای دکتر حکمتی استاد یار محترم دپارتمان جراحی و بیماریهای خارجی تهیه و تنظیم گردیده است اینک این مجموعه مختصر را که واقع^{در} نتیجه مطالعات و مشاهدات نگارنده است . به پیشگاه اهل دانش تقدیم میدارد تا شاید مفید واقع شده و مورد استفاده قرار گیرد . موقع را مفتنم شمرده از راهنمایی و کمک های بی شائبه آقای دکتر حکمتی که در نگارش این پایان نامه مبذول داشته اند صمیمانه تشکر مینمایم .

محمد رضا حسن زاده کلاچایه

تاریخچه

تا سال ۱۹۴۹ هیچگونه نوشته ای راجع به تغیر شیردان انتشار نیافته بود
تا اینکه در سال ۱۹۵۰ ^{اولین بار} Begg در انگلستان تشخیص داده شد و سپس
Jones در سال ۱۹۵۲ به مورد این اختلال برخورد کرد بالاخره در سال
۱۹۵۴ اولین مطالعه و بررسی دقیق کامل روی تعداد قابل توجهی از مبتلایان توسط
Moore و دیگران بعمل آمد - امروز جایجا شدن شیردان بطرف چپ حفره
شکی در کشورهای اروپائی و امریکائی یکی از اختلالات شناخته شده بشمار رفته و اکثر
دامپزشکانی که در درمانگاهها مشغول انجام وظیفه هستند با آن آشنائی کامل دارند
تغیر محل شیردان در ایران برای اولین بار توسط آقای دکتر پرویز حکمتی استاد بیمار
دهارتمان جراحی و بیماریهای خارجی در درمانگاه شماره یک دانشکده دامپزشکی در
سال ۱۳۴۳ در دوراس از گاوهای حومه و صفترا تشخیص داده شد و بالاخره در سال
۱۳۴۴ در یک راس گاو ماده مشخر گردید و در سال ۱۳۴۵ ده راس گاو مبتلا
شناخته شد و مبتلایان پس از اجرای عمل جراحی خاص درمان گردیده و بهبود خود را
باز یافتند .

کالبد شناسی معده گـاو

معده درگاو توده عظیمی را تشکیل میدهد که ظرفیت داخلی آن ممکنست تا ۳۰۰ لیتر برسد . وزن کلی آنها در حال خالی بودن بطور متوسط هفت کیلو گرم میباشد . معده نشخوارکنندگان از چهار مخزن تشکیل شده است که عبارتند از شکمبه

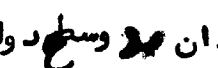
Rumen و نگاری Reticulum و هزار لا Omasum

و شیردان Abomasum این چهار مخزن از لحاظ حجم و ساختمان و عمل باهم اختلاف دارند .

شیردان معده حقیقی نشخوارکنندگان نظیر . . . معده انسان و -

گوشتخواران بمنزله قسمت راست معده يك سميها بوده و در دنباله هزار لا قرار دارد و حجم آن کمی از حجم هزار لا بزرگتر میباشد . شکل آن شبیه گلابی درازی است که جهت مخالف هزار لا در روی خود تاخوردنه است .

شکل شیردان

الف - شکل خارجی : در شکل خارجی شیردان و سطح دولبه يك قاعده و يك نوک تمیز داده میشود . سطوح گرد و محدب هستند و در روی لبه ها بطور غیر محسوس بهم الحاق یافته اند . لبه ها شامل يك لبه پائینی محدب یا انحناى بزرگ و يك لبه بالائی مقعر یا انحناى كوچك است . قاعده نسبت به قسمتی که ادامه

کتابت: هزاران سال پیش در هند و چین و روم و ایران و سایر بلاد هزاران سال پیش

میدهد اندکی فشرده است و با هزار لا که در دنباله آنست و ته کسه چپ نگاری کسه
 با آن تماس دارد مربوط میباشد . نوک یا انتها بعد از يك برآمدگی خفیف قرار گرفته و
 به طرف بالا و عقب بلند میشود و به روده دوازدهه در يك قسمت باریکی امتداد مییابد .

ب - شکل داخلی : در شکل داخلی باید جدارها و سوراخهای

شیردان را مورد مطالعه قرار داد .

جدار در تمام وسعتش از يك مخاط نرم اسفنجی شکل مفروش شده است

که دارای ضغاط مخاط معده گوشتخواران و ته کیسه راست معده يك سعی ها بوده و از
 مخاط هزار لا در قسمت سوراخ پل بوسیله يك خط سرحدی خیلی واضح جدا شده است
 این غشاء در نیمه اول عضو چین خوردگیها مرق متعددی را تشکیل میدهد که از لحاظ
 شکل مانند چین خوردگیهای هزار لا بوده ولی من حیثا المجموع دارای يك موقعیت
 ماریچی نسبت به محور بزرگ عضو هستند . هرگاه عضو را متسع سازند این چین خوردگیها
 محو میگردد .

سوراخها : در حفره شیردان دو سوراخ وجود دارد که از يك طرف

شیردان را با هزار لا و از طرف دیگر با روده دوازدهه مربوط میسازد . سوراخ اول
 در قاعده شیردان قرار دارد این سوراخ بوسیله لبه آزاد يك جدار هلالی شکل که از
 پهلوئی هم قرار گرفتن جدار عضلانی هزار لا و شیردان که از داخل بوسیله مخاط مضامف

شده است حاصل گشته که هزار لارا از شیردان جدا میسازد و بنام پل Wilkens

نامیده میشود . سوراخ دومی در نوك شیردان قرار دارد . يك باب المعده —

باريك را تشکیل میدهد .

ج — ساختمان شیردان : ساختمان شیردان از خارج بدخل شامل

قسمتهای زیر است :

۱ — سرروز . سرروز تمام عضورا احاطه کرده است و در

ضخامت پل بین جدارهای عضلانی هزارلا و شیردان که باهم تماس دارند نیز امتداد
میباشد ~~در~~ راست عضوبه این پلئون بزرگ ادامه مییابد و در محازات نوك عضو ضخیم
میشود .

۲ — طبقه عضلانی . طبقه عضلانی شیردان کم ضخامت و مورق بوده

دارای دو طبقه الیاف که یکی سطحی و عرضی و دیگری عمقی و طولی میباشد . بعلاوه

الیاف دیگری مشاهده میگردد که از ناودان لوله مری ای میآید از برخورد این الیاف

با طبقه عضلانی عمقی منجر به تشکیل ماهیچه مضیقه باب المعده میگردد که ضخامت آن

در طرف انحنای کوچک بیشتر^۱ از انحنای بزرگ است .

۳ — مخاط . ~~دارای~~ دارای تعداد زیادی غده معدی و از

يك این تلیوم ساده استوانه ای و پیهاله ای شکل مفروش گشته است .

۴ — شریانهای شیردان . شریان های شیردان از شریانهای هزارلا

و شیردان که شاخه های اختتامی تنه زلاقی هستند حاصل گشته اند . تنه زلاقی در گاو

خیلی طویل و از آئورت بطنی در بین چین خوردگیهای مرکزی حجاب حاجزی بلافاصله قبل از شریان ماساریگسائی بزرگ، منشعب گشته و در سطح فوقانی شکبه پائین میآید بطرف شیار قدامی این عضو امتداد یافته و در مسیرش شریان بالائی و پائینی شکبه و شریان نگاری را تولید مینماید . بملاوه خواه مستقیم و خواه غیرمستقیم چند شریان کوچک حجاب حاجزی .طحالی که بدی از خود منشعب ساخته و بدو شاخه اختتامی ختم میگردد که عبارتند از شریان بالائی و پائینی هزارلا و شیردان .

شریان بالائی هزارلا و شیردان : انحناى بزرگ و انحناى كوچك شیردان

راطی نموده و در آنطرف باب المعده با شریان دوازدهه پیوند میگیرد .

شریان پائینی هزارلا و شیردان : انحناى كوچك هزارلا و انحناى بزرگ شیردان

راطی مینماید و شاخه های متعددی به این پلئون بزرگ داده و در آن تحلیل میرود .

۵ - وریدهای شیردان : وریدهای شیردان متعدد و بیک تنه کلفت

مجمع میگردد که در کنار قدامی لوزالمعده طی طریق کرده بوريد باب درمخازات یا

کمی جلوتر از ورید طحال میریزد . در مسیرش در سطح بالائی لوزالمعده این تنه شاخه های

متعدد ورید لوزالمعده و يك شاخه نسبتاً مهم قبل از اختتامش دریافت میدارد .

۶ - رگهای لنفاوی شیردان : گروه عقده لنفاوی معدی در حفره های

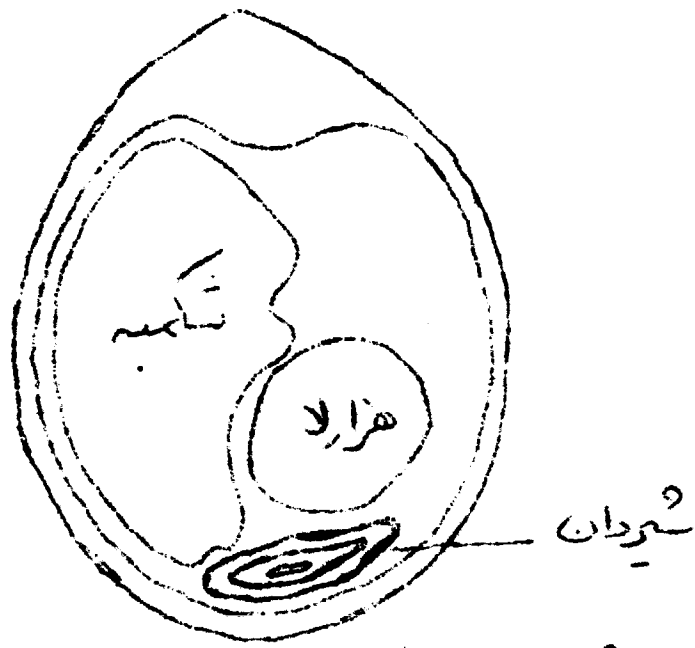
مختلفه معده بویژه در شیار سطح بالائی شکبه و انحناى كوچك نگاری و انحناى بزرگ

هزارلا و شیردان و در محل الحاق نگاری و هزارلا و هزارلا و شیردان پخش شده اند این عقده ها بصورت زنجیرهای کم و بیش منظمی در مسیر شریان ها و وریدهای مربوطه قرار دارند . رگهای خروجی عقده های معدی با هم یکی شده و یک تنه راتشکیلی میدهند که رگهای لنفاوی کبد وطحال رانیز دریافت میدارد و به تنه رگهای لنفاوی روده ها میریزد تا اینکه مستقیماً از ناحیه زیر کمری بمخزن پکه Pecquets Cistern میریزد .

۷- پی های شیردان : پی های معدی از شاخه های لوله مری ای - ششی معدی و از شبکه خورشیدی سمپاتیک بزرگ حاصل شده اند . طنابهای لوله مری ای پی ششی معدی پس از اینکه شاخه های شبکه کبدی دادند در حفره های مختلفه معدی پخش میگردند . طناب پائینی شاخه های کم و بیش متمایزی بخصوص به نگاری هزارلا و شیردان میفرستد . طناب بالایی اساساً در شکم پخش میشود .

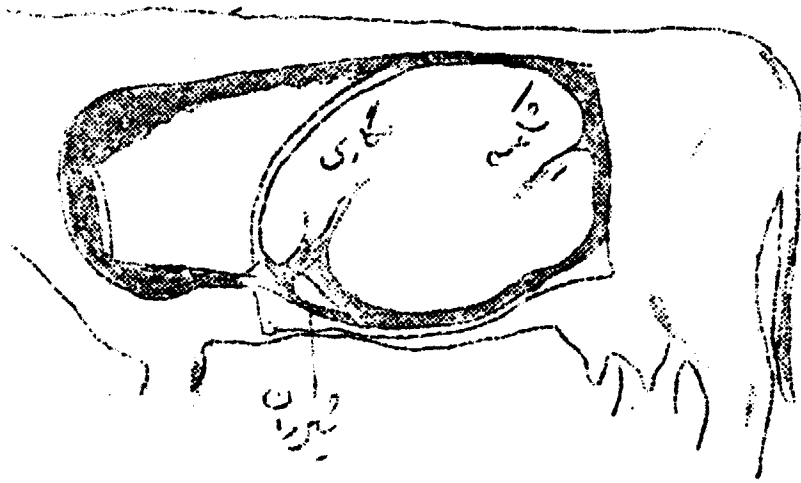
موقعیت شیردان

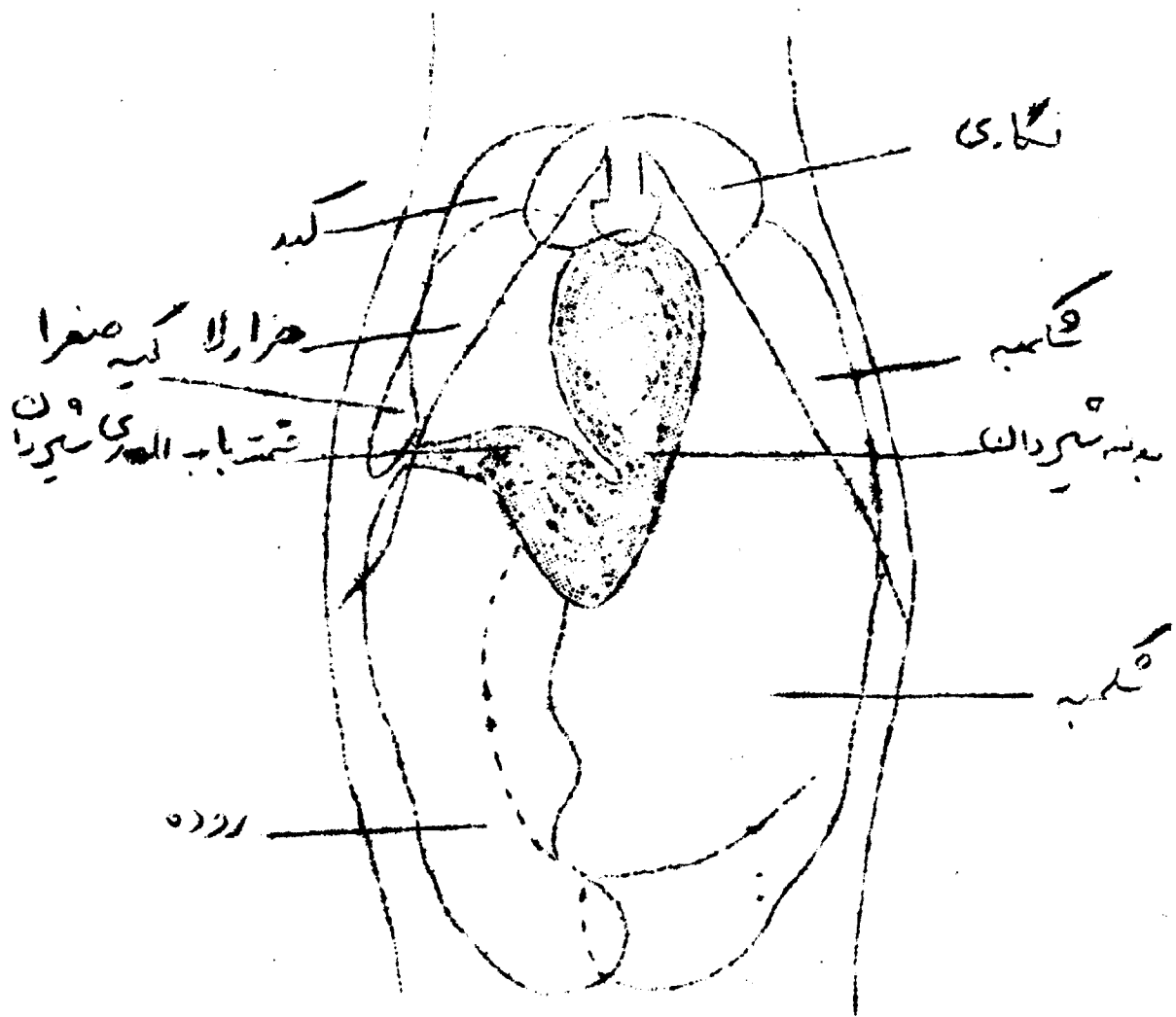
وضع شیردان و روابط آن با اعضا مجاور در حالت طبیعی بقرار زیر میباشد بطور کلی شیردان به شکل کیسه خمیده شبیه گلابی درازی است که قسمت اعظم آن در کف حفره بطنی و بین فاصله دو خط عرضی ای که از نهمین مهره صدی و دهمین مهره کمر رسم شود واقع شده است و قسمت مهم آن در تشخیص داده میشود . شکل ۱

ش ۱ - سطح طبیعی سُردان

ش ۱ - نمای وضع طبیعی سُردان

ش ۳
روابط شتردان با اعضاء مجاوره و بعضی اعضاء بطبی

قسمت اول بدنه شیردان Fundus Part قسمت دوم ناحیه باب المعدی

Pyloric Part بدنه شیردان در حالت طبیعی در کف حفره شکمی پشت غضروف

حنجری Xyphoid Cartilage و زیر شکمه و هزارلا در حالیکه اندکی بطرف چپ

خط میانی امتداد یافته مستقر گردیده است. قسمت باب المعده جداشکم را در طرف

راست پیموده بین دنده نهم و دوازدهم جای میگیرد. شکل ۲

مجاورات شیردان

بدنه از قسمت قدام با حجاب حاجز و از ناحیه خلف با کیسه بطنی شکمه

و از طرف راست با هزارلا و قسمت پیلوریک از ^{قسمت} با قسمت حاجز و شکمه و از سطح

شکمی با کف حفره بطنی و از سطح پشتی با نگاری و کیسه بطنی شکمه مجاور و در تماس است.

قسمت باب المعده از قدام با هزارلا از خلف با روده کوچک و کیسه بطنی شکمه

از راست با ناحیه بدنه و از چپ با اثنی عشر از سطح شکمی با کف حفره بطنی و از سطح

پشتی با هزارلا و روده در تماس است. شکل ۳

پرده صفاق

پرده صفاق پس از اینکه جدار بطنی را مفروش ساخت در روی حفره بطنی ^{المص}

تا خورده و آنها را کم و بیش بطور کامل احاطه مینماید بویژه روده شیردان. هزارلا از اسن